

*Мединський С. В.,
кандидат фізико-математичних наук, доцент
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці*

У коледжах та університетах Сполучених Штатів Америки надаються освітні послуги з проходження сертифікаційних програм, а також можна отримати такі ступені: асистента, бакалавра, магістра і доктора.

За спостереженнями Р. Хатчінса, ступінь бакалавра (Bachelors Degree) є найбільш популярним у системі вищої освіти Сполучених Штатів Америки. Для його здобуття зазвичай потрібно чотири роки навчання, але не більше п'яти років навчання за денною формою [6, с. 24].

Двома найбільш поширеними видами ступеню бакалавра є ступінь бакалавра наук (Bachelors of Science) (який також називається B.S. ступінь) та ступінь бакалавра мистецтв (Bachelors of Arts) (який відомий також під назвою B.A. ступінь).

У бакалаврській освіті існує надзвичайно широке коло різноманітних напрямків підготовки. У своїй сумі кількість академічних спеціалізацій перевищує декілька сотень. Профілюючий напрям підготовки зазвичай детермінує набір навчальних дисциплін (наприклад фізичне виховання, психологія); проте тип академічної спеціалізації репрезентує також професійні (наприклад: кінезіологія, освіта) та міждисциплінарні курси.

Постановка завдання. Охарактеризувати специфіку використання термінів академічна спеціалізація (англ. major) та другочергова спеціалізація (англ. minor) у системі вищої освіти у Сполучених Штатах Америки. Дослідити суть та зміст процесу навчання у взаємозв'язку з академічною спеціалізацією, вважаючи, що вона є важливим елементом освітньо-кваліфікаційного ступеня бакалавра та ключовим фактором при виборі освітніх програм. Визначити академічні спеціалізації у галузі фізичного виховання і спорту у Сполучених Штатах Америки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. П. Стенлі та Дж. Рейер у своєму дослідженні виявили, що назви факультетів та спеціальностей з фізичного виховання і спорту у Сполучених Штатах Америки мають багато назв, аж 114: Біомеханіка, Кінезіологія, Спорт, тощо. Приблизно половина із цих факультетів існують у педагогічних коледжах, в той час як інші знаходяться у закладах з вивчення гуманітарних та прикладних наук [5, с. 34].

За даними Асоціації американських коледжів, академічна спеціалізація або профілююче навчання виникло у XIX столітті у якості альтернативи ступеню бакалавра. У 1825 році університет Вірджинії пропонував студентам вісім програм за якими можна було навчатися (стародавні мови, анатомія, медицина та інші). Сам термін академічна спеціалізація (напрямок підготовки, профілююча дисципліна) – англійською major – вперше був вжитий у 1877-1878 роках у каталозі університету Джонс Хопкінс, у той час як термін непрофілюючі дисципліни – англійською minor – позначав дисципліну, напрям підготовки, який вивчався не так глибоко і детально як профілюючі дисципліни. Для вивчення академічної спеціалізації необхідно було два роки, в той час як для вивчення непрофілюючого курсу відводився один рік [1, с. 35].

У період з 1880 до 1910 рр. заклади Сполучених Штатів Америки, які пропонували навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, широко використовували вибіркочну систему, за допомогою якої студенти могли обирати з-поміж запропонованих дисциплін. Німецькі концепти Lernfreiheit (свобода навчання) та Lehrfreiheit (свобода викладання) у дослідницьких університетах були інтерпретовані американськими науковцями як свобода викладати та проводити наукові дослідження таким чином, як того вимагали інтереси студентів, а свобода студентів полягала у тому, що вони могли обирати дисципліни, семінари та теми, які задовольняли особисті інтереси кожного окремого студента [2, с. 141].

Е. Боер, розглядаючи академічну спеціалізацію навчання (напрямок підготовки, профілюючу дисципліну – англійською major), вважає, що вона є найважливішим елементом ступеню бакалавра у Сполучених Штатах Америки. Для студентів, зазвичай, це є ключовим фактором при виборі навчального закладу. Рекламні буклети коледжів містять інформацію про напрямки підготовки кожного з них із описом подальших перспектив та відмінностями у процесі навчання. Академічна спеціалізація є найважливішою ланкою у процесі навчання студентів [4, с. 154].

У звіті комісії Боера щодо здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” зазначається, що академічна спеціалізація забезпечує глибинне вивчення певної галузі знань, у якій по завершенні навчання студенту буде присуджений диплом. Загальна складова вищої освіти включає знання, навички та уміння, які беруться із різноманітних сфер гуманітарної та природничої освіти, і таким чином є компонентом широти ступеню освіти. Профілюючі дисципліни, з іншого боку, є глибинним компонентом, який забезпечує студентами наступні знання:

- термінів, концептуальних ідей та подій, які стосуються певної галузі;
- моделей, жанрів, теорій і тем, які поєднують явища та пояснюють їх;
- методів та способів наукового дослідження, властивих певній галузі науки;
- критеріїв для висновків та узагальнень про предмет дослідження.

Усі студенти, які бажають отримати освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра, повинні обрати свою академічну спеціалізацію (англ. major). Такий вибір робиться зазвичай наприкінці другого року навчання. Студенти повинні пройти усі обов'язкові курси, які визначаються такими, їхньою академічною спеціалізацією.

Томас Венсон наголошує, що на додачу до вимог, які висуваються профілем підготовки фахівця, студенти мають вивчити низку дисциплін загальної освіти, не пов'язаних безпосередньо з їхнім основним напрямком підготовки. Ці вимоги стосуються усіх студентів, які навчаються у коледжі, не залежно від їхньої спеціалізації. Наприклад, усі студенти повинні пройти курси письма, іноземної мови, літератури та американської історії. Не завершивши їх, студенти не зможуть отримати диплом [3, с. 40].

Виклад основного матеріалу дослідження. Як виявилось, децентралізація системи освіти США загалом, і вищої освіти зокрема, призвела до того, що для позначення близьких за значенням, а інколи й одного і того ж самого явища (у нашому випадку це підготовка студентів за спеціалізацією, тобто напрямком підготовки). Протиріччя виникають не лише у поняттєвих відмінностях із терміном „фізкультурна освіта” (Physical Education), „кінезіологія” (Kinesiology), „наука про спорт” (Sport Science) тощо, а й у таких засадничих поняттях системи вищої освіти як „спеціалізація” (major), „профілююча дисципліна” (specialization) та „напрямок підготовки” (major). Різні навчальні заклади використовують різні терміни. Розглянемо це питання більш детально.

Академічна спеціалізація виконує досить багато завдань. Вона може представляти спеціалізацію у певній галузі освіти і таким чином розглядатися як невідповідна спеціалізація. Вона може виступати у ролі вступу у певну галузь

науки, яка досліджуватиметься у процесі дипломної освіти. На додачу академічна спеціалізація може бути підготовкою до однієї або кількох галузей науки. Отже, студент може обрати біологію, щоб вивчати її у своїх цілях, заради підготовки до дипломної роботи з біології чи природознавства, або у рамках вступу до медицини та здоров'я у суміжних галузях. Як правило, факультети, які спеціалізуються на певній галузі дослідження, висувають вимоги до початкового рівня підготовки студентів, кількості та послідовності дисциплін, які необхідні для закінчення спеціалізації, їхнього змісту та вимог щодо складання іспитів, контрольних та дипломних робіт. У окремих випадках студенти можуть власноруч створювати набір своїх профільюючих предметів, які відображають їхні власні інтереси та компетенції, які вони хочуть розвинути.

У системі вищої освіти у Сполучених Штатах Америки використовуються терміни академічна спеціалізація (англ. major) та другочергова спеціалізація (англ. minor). Аналізуючи ці терміни можна звернутися до прикладу Державного коледжу Томаса Едісона (Thomas Edison State College), де поняття другочергова спеціалізація (англ. minor) та академічна спеціалізація, напрямок підготовки (англ. major) взагалі не використовуються. У цьому коледжі, зокрема, слово "концентрація" (англ. concentration) позначає широку спеціалізацію, в той час як "профіль" (англ. specialization) є поняттям, що характеризує конкретну профільюючу дисципліну. Отже, широку спеціалізацію можна обрати з гуманітарних наук, соціологічних наук, математичних чи природничих наук. Концентрація, тобто академічна спеціалізація, повинна включати принаймні три окремі дисципліни, щоб вважатися такою (наприклад кредити із галузі гуманітарних предметів можна поділити між риторикою, музикою і теологією, тощо). Профілем (англ. specialization) вважається вивчення одного конкретного предмету з-поміж широкого вибору. Наприклад, В. А. (бакалавр мистецтв) англійської мови (спеціалізація), профіль – журналістика.

Оскільки академічна спеціалізація (англ. major) детермінується як "набір курсів, які дають студенту базові знання із певної галузі знань", то цей термін можна вважати еквівалентом поняттю "концентрація" (англ. concentration), оскільки воно також характеризує "широку спеціальність". Таким чином академічна спеціалізація (англ. major) як досить обширне поняття, може поділятися на профільюючі, вузькі дисципліни (англ. emphases). Варто зазначити, що поняття профільюючі, вузькі дисципліни (англ. emphases) є синонімом до терміну "спеціалізація, профіль, профільююча дисципліна" (англ. specialization), тоді як "академічна спеціалізація" (англ. major) та "концентрація" (англ. concentration) відповідають українському словосполученню "напрямок підготовки".

Що стосується другорядної спеціалізації (англ. minor), то вона може обиратися студентом на власний розсуд і бути із абсолютно іншої галузі наук.

Ще однією вимогою, яка може стояти перед студентами для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, є вивчення дисциплін, які не є їхніми профільюючими, але тісно пов'язані з їхньою спеціалізацією. Наприклад: студент, який навчається за спеціальністю хімія повинен закінчити не лише курси з хімії, а й також курси з математики, біології та фізики задля здобуття ступеню бакалавра наук з хімії.

Оскільки академічна спеціалізація є характерною ознакою закладів, які займаються підготовкою бакалаврів, то профільюючі дисципліни часто пропонуються лише у коледжах із перед-професійною, технічною та спеціалізованою підготовкою. Кількість кредитів необхідна для профільюючої дисципліни складає від 20 до 50 % для диплому бакалавра та від 20 до 40 % для диплому асистента. Навчання за спеціалізацією може вимагати більше кредитів та більше число співвідношення профільюючих предметів до інших у галузі спеціалізації та у галузі гуманітарної освіти. Професійні профільюючі предмети можуть бути предметом професійної акредитації та ліцензій штату.

Профільюючі та непрофільюючі дисципліни стали широко застосовуватися у багатьох закладах освіти. Варто зазначити, що розвиток академічної спеціалізації був глибоко структурованим не лише власне навчальним планом, але й окремими організаціями та закладами. Майже усі коледжі та університети мали факультети, які відображали основні напрямки підготовки та другорядні предмети такі як англійська мова, освіта, математика, соціологія, тощо.

Досить часто вважають, що назва факультету є синонімом до напрямку підготовки, за яким працює даний факультет, але один факультет водночас може пропонувати декілька спеціалізацій, які представляють різноманітні підтипи навчання.

Прихильники ідеї профільюючих дисциплін стверджують, що такий підхід забезпечує швидший розвиток студентів та сприяє діалогу між студентами та самим закладом. З іншого ж боку, критики наполягають на тому, що така система спричинює відокремлення, у якому перевага надається спеціалізації а не володінню різноманітними дисциплінами, де відсутні цінності гуманітарної освіти і де інновація гальмується обмеженістю спеціалізацій та методів дослідження [7].

З метою аналізу неузгодженості щодо переліку навчальних програм, ми за допомогою Інтернет каталогів "Campus Explorer" і "StateUniversity.com" виділили по п'ять вищих навчальних закладів у США, у яких готують фахівців у галузі фізичної культури і спорту за означеними навчальними програмами.

Узагальнюючи інформацію Департаменту освіти Інституту освітніх наук Національного центру розроблено Класифікатор Навчальних Програм (КНП) (Classification of Instructional Programs (CIP)) освітньої статистики та найбільш популярних пошукових Інтернет-каталогів про вищу освіту США "Campus Explorer" та "StateUniversity.com" робимо висновок, що у них представлені навчальні програми, які не мають безпосереднього взаємозв'язку з академічними спеціалізаціями, що викладаються у навчальних закладах.

Кожна навчальна програма, яка представлена у пошукових каталогах, нами була досліджена як мінімум у п'яти вищих навчальних закладах.

Наприклад, навчальна програма "Здоров'я та фізичне виховання" (Heals and Physical Education) у Аналізі освітніх програм, представлених у університетах, дозволяє узагальнити їх як бакалаврські програми – академічні спеціальності, які визначаються англійським терміном "major". Таким чином ми дослідили, якщо у пошуковому каталозі представлена певна навчальна програма, то у навчальному закладі ми маємо реальні академічні спеціальності, окрім того їх може бути декілька. Окрім того назви академічних спеціальностей містять у собі назву бакалаврської програми, і ця назва абсолютно відрізняється від назви навчальної програми як у пошуковому каталозі, так і у державному каталозі.

Враховуючи результати досліджень, ми отримали 11 академічних спеціалізацій за ОКР "Бакалавр" у галузі фізичного виховання і спорту у Сполучених Штатах Америки:

- 1) Атлетична підготовка (Athletic Training)
- 2) Фахівець з фітнесу (Fitness Specialist)
- 3) Введення у рухову терапію (Pre-Physical Therapy)
- 4) Продукти та харчування (Foods & Nutrition)
- 5) Адаптивне фізичного виховання (BA Adapted Physical Education)
- 6) Фізичне виховання, Педагогічна освіта (BA K-12 Physical Education Teacher Education)
- 7) Прикладні вправи і спортивні науки (Exercise Science) та її складова Прикладні вправи і спортивні науки (Applied Exercise and Sport Sciences)

- 8) Психологія спорту та спортивного успіху (Sport Psychology and Leadership)
- 9) Зміцнення здоров'я (Health Promotion)
- 10) Спортивне адміністрування (Sport Administration)
- 11) Адміністрування відпочинку (Recreation Administration)

Висновки: у системі вищої освіти у Сполучених Штатах Америки використовуються терміни академічна спеціалізація (англ. major) та другочергова спеціалізація (англ. minor), хоча зрідка можливі використання термінів “концентрація” (англ. concentration), що позначає широку спеціалізацію, в той час як “профіль” (англ. specialization) є поняттям, що характеризує конкретну профільовану дисципліну; академічна спеціалізація забезпечує глибоке вивчення певної галузі знань, у якій по завершенні навчання студенту буде присуджений диплом, другочергова спеціалізація може бути із абсолютно іншої галузі наук; кількість кредитів необхідна для вивчення дисциплін академічної спеціалізації складає від 20 до 50 % для диплому бакалавра та від 20 до 40 % для диплому асистента; у Класифікаторі навчальних програм та найбільш популярних пошукових Інтернет-каталогів про вищу освіту США “Campus Explorer” та “StateUniversity.com” представлені навчальні програми, які не мають безпосереднього взаємозв'язку з академічними спеціалізаціями, що викладаються у навчальних закладах; у вищих навчальних закладах США готують фахівців у галузі фізичної культури і спорту за 11 академічними спеціалізаціями, які наведені в основному матеріалі дослідження.

Резюме. Охарактеризовано специфіку використання та суть і зміст термінів академічна спеціалізація (англ. major) та другочергова спеціалізація (англ. minor) у системі вищої освіти у Сполучених Штатах Америки. Наведено взаємозв'язок процесу навчання з академічною спеціалізацією, вважаючи, що вона є важливим елементом освітньо-кваліфікаційного ступеня бакалавра. Визначено 11 основних академічних спеціалізацій у галузі фізичного виховання і спорту, яким навчають у вищих навчальних закладах США. **Ключові слова:** навчання, академічна спеціалізація, фізичне виховання, спорт, коледж, США.

Резюме. Охарактеризовано специфіку использования, суть и содержание терминов академическая специализация (англ. major) и второочередная специализация (англ. minor) в системе высшего образования в Соединенных Штатах Америки. Проведена взаимосвязь процесса обучения с академической специализацией, считая, что она является важным элементом образовательно-квалификационной степени бакалавра. Определено 11 основных академических специализаций в области физического воспитания и спорта, которым учат в вузах США. **Ключевые слова:** обучение, академическая специализация, физическое воспитание, спорт, колледж, США.

Summary. Article characterizes the specific use sense of meaning of the term major and minor in college education in the United States. Investigate the study process in order of major, considering that it is an important part of educational qualification bachelor's degree. Definite 11 academic majors in physical education and sport, which are study in colleges in the USA. **Keywords:** education, major, physical education, sports, college, USA.

Література

1. ASSOCIATION OF AMERICAN COLLEGES. 1990. The Challenge of Connecting Learning. – Washington, DC: Association of American Colleges, 1990. –125 p.
2. ASSOCIATION OF AMERICAN COLLEGES. Integrity in the College Curriculum: A Report to the Academic Community. — Washington, DC: Association of American Colleges, 1985. — 234 p.
3. BENSON, THOMAS C. Five Arguments Against Interdisciplinary Studies. / BENSON, THOMAS C. — Issues in Integrative Studies 1, 1982. — P.: 38–48.
4. BOYER, ERNEST. Scholarship Reconsidered: Priorities of the Professoriate. / BOYER, ERNEST. – Princeton, NJ: Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching 1990. – 236 p.
5. BRASSIE, P. STANLEY. "HPER Unit Names in Higher Education: A View toward the Future." / BRASSIE, P. STANLEY, RAZOR JACK. – Journal of Physical Education, Recreation and Dance 60, VII, 1989. – P.:33–40.
6. HUTCHINS, ROBERT MAYNARD. The Higher Learning in America / HUTCHINS, ROBERT MAYNARD. – New Haven, CT: Yale University Press, 1976. – 365 p.
7. PASCARELLA, ERNEST T. 1991. How College Affects Students: Findings and Insights from Twenty Years of Research. / PASCARELLA, ERNEST T., TERENZINI, PATRICK T. – San Francisco: Jossey-Bass, 1991. – 354 p.